

COLUMN

*Menno van Duin, Crisis Onderzoek Team
Vakgroep Bestuurskunde
Rijksuniversiteit Leiden en Erasmus Universiteit
Rotterdam*

De lessen van de SLM-ramp

De vliegcrash in de Bijlmer vraagt om zorgvuldige begeleiding van overlevenden, nabestaanden, ooggetuigen en hulpverleners.

De ervaringen met de nasleep van de SLM vliegcrash van 7 juni 1989 nabij Zanderij in Suriname kunnen daarbij goed gebruikt worden. De nazorg aan de nabestaanden van die ramp hier in Nederland moest noodgedwongen voornamelijk uit de Surinaamse gemeenschap komen. De betrokkenheid van de overheid was minimaal. De nabestaanden werden in feite aan hun lot overgelaten.

Alert besteedde in het oktobernummer in 1989 aandacht aan de gebrekkige nazorg.* Redactielid Menno van Duin zette de belangrijkste lessen op een rij onder de titel 'Dat we er lering uit trekken; een oproep tot actie'.

We publiceren die lessen nu nogmaals omdat ze na de 'Bijlmer-ramp' weer actueel zijn, en...opdat we niet vergeten.

In de fase na de ramp zijn meer problemen denkbaar dan de veroorzaakte materiële schade.

Wat kunnen we op dat gebied leren uit vorige rampen? Negen lessen.

1. Overlevenden, nabestaanden, maar ook hulpverleners hebben dikwijls moeite een schokkende gebeurtenis als een ramp goed te verwerken.
2. Organisaties en instellingen voor geestelijke- en maatschappelijke zorg hebben niet of nauwelijks ervaring met deze problematiek.
3. Ervaringen in het buitenland, maar ook bij gebeurtenissen in het binnenland (de gijzelingen), hebben aangetoond dat snelle opvang en steun na afloop geestelijke en lichamelijke problemen op lange termijn kunnen doen beperken.
4. Snelle voorlichting naar overlevenden, nabestaanden en hulpverleners is zinvol. Voorlichting waarin aangegeven

wordt met welke normale problemen iemand na een dergelijke schokkende gebeurtenis wordt geconfronteerd.

Tevens dient in deze voorlichting - een folder bijvoorbeeld - aangegeven worden bij wie men voor hulp en informatie terecht kan.

5. Hulp om bijstand dient centraal georganiseerd te worden: bij voorkeur in een speciaal team. Hiervoor zijn verschillende motieven. Ten eerste is het ondoenlijk dat alle gemeenten zich gaan voorbereiden op nazorgprogramma's. Daarvoor is in het land onvoldoende expertise aanwezig. Ten tweede kan een ramp, zoals die met het SLM-toestel, zich buiten Nederland voordoen waardoor niet één gemeente aanspreekbaar is. Na de SLM-ramp bleven Surinamers uit andere steden dan Amsterdam langer van hulp verstoken. Ten derde kunnen na een ramp - met name bij vervoersrampen is dat het geval - overlevenden, nabestaanden en hulpverleners in heel Nederland wonen. Ten vierde kan een centraal team gemakkelijk het vertrouwen winnen van de nabestaanden. Het team is immers speciaal voor hen opgezet. Hulp wordt van een gunst meer tot een recht.

6. De voorlichting dient eveneens centraal gecoördineerd te worden. Daardoor kan de communicatie met de massamedia beter georganiseerd worden.

7. Een centrale aanpak kan bureau-politieke strijd beperken. Wanneer een centraal team in het leven wordt geroepen, kan tot op zekere hoogte worden voorkomen dat verschillende organisaties met elkaar gaan concurreren om hulp te verlenen of juist de taken naar elkaar toeschuiven. Strijd over de hoofden van de nabestaanden heen kan zodoende beter voorkomen worden.

8. Een actieve benadering is te prefereren boven afwachten. Het professionele team, eventueel bijgestaan door vrijwilligers, dient zelf contact op te nemen met overlevenden en nabestaanden - die wel degelijk hulp behoeven - af. Voor hulpverleners kunnen kort na de ramp speciale collectieve 'debriefingssessies' zinvol zijn, waarin over hun ervaringen bij de hulpverlening wordt gepraat.

9. Speciale aandacht verdient de financiële afwikkeling. Het mag niet zo zijn dat financiële perikelen bij overlevenden of nabestaanden tot een extra probleem aanleiding geven. Ook hier is centrale aandacht en een centrale aanpak geboden. Verschillende inzamelingsacties en stichtingen leiden al snel tot een ondoorzichtige situatie.

* 'De nazorg afgedaan als minderhedenkwestie', door Henry Does in: Alert nr. 10, oktober 1989; en 'De nazorg door de media weer onder de aandacht', door Menno van Duin in hetzelfde nummer.